

ISAAC ASIMOV
DRUGA FONDACIJA

Nakladnik:

Koncept izdavaštvo j.d.o.o.,
Wickerhauserova 12, Zagreb

Za nakladnika:

Daniel Đurđević

Urednik:

Branko Matijašević

Lektorica:

Jelena Pataki

Grafičko oblikovanje:

Blid

Dizajn korica:

Studio 2M

Tisak:

Znanje d. o. o., Zagreb, rujan 2021.

Second Foundation

Copyright © 1953, 1981 by Isaac Asimov

All rights reserved.

Copyright © za hrvatsko izdanje: Koncept izdavaštvo 2020.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije biti objavljen ili pretisnut bez prethodne suglasnosti nakladnika i vlasnika autorskih prava.

ISBN 978-953-8326-27-1

Cip zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001110221.

ISAAC ASIMOV

DRUGA FONDACIJA

S engleskoga prevela
Nada Mihelčić

KONCEPT
IZDAVAŠTVO

SADRŽAJ

PROSLOV	1
1. DIO Mulina potraga	3
1. Dva čovjeka i Mula.....	5
PRVI INTERLUDIJ	19
2. Dva muškarca bez Mule	22
DRUGI INTERLUDIJ	34
3. Dva muškarca i seljak	35
TREĆI INTERLUDIJ.....	43
4. Dva muškarca i starješine.....	44
ČETVRTI INTERLUDIJ	55
5. Jedan muškarac i Mula	56
6. Jedan muškarac, Mula... i drugi.....	68
POSljednji INTERLUDIJ.....	81
2. DIO Fondacija u potrazi	83
7. Arcadia	85
8. Seldonov plan	99
9. Urotnici.....	110

10.	Nadolazeća kriza	123
11.	Slijepi putnik.....	127
12.	Gospodar	137
13.	Lady.....	143
14.	Zabrinutost.....	149
15.	Kroz mrežu.....	161
16.	Početak rata	172
17.	Rat	183
18.	Sablasni svijet.....	187
19.	Kraj rata	194
20.	“Znam...”	203
21.	Dovoljno dobar odgovor	217
22.	Točan odgovor	227

PROSLOV

PRVO GALAKTIČKO CARSTVO trajalo je više desetaka tisuća godina. U njemu su svi planeti Galaktike bili obuhvaćeni centraliziranom vladavinom, koja je ponekad bila tiranska, a ponekad dobronamjerna, ali je reda uvijek bilo. Ljudi su već zaboravili da bi uopće moglo biti nekako drukčije.

Svi su zaboravili, osim Harija Seldona.

Hari Seldon bio je posljednji veliki znanstvenik Prvog carstva. Osobno je do u tančine razvio znanost psihohistorike. Psihohistorika je bila kvintesencija sociologije; znanost o ljudskom ponašanju svedena na matematičke jednadžbe.

Pojedinačno je ljudsko biće nepredvidivo, ali reakcija gomile, shvatio je Seldon, može se statistički obrađivati. Što je ljudska skupina veća, to se s većom točnošću moglo doći do podataka. A veličina ljudskih masa kojima je Seldon operirao nije bila manja od populacije Galaktike, koja je u njegovo doba brojila na trilijune duša.

Zatim, Seldon je, protivno zdravom razumu i uvriježenom vjeronanju, uvidio da je to sjajno Carstvo, koje se činilo silno jakim, suočeno sa svojim konačnim raspadanjem i padom. Predvidio je (ili riješio svoje jednadžbe i interpretirao njihove simbole, što se svodi na isto) kako će Galaktika, prepuštena samoj sebi, prolaziti razdoblje od trideset tisuća godina bijede i anarhije prije nego što se ponovno pojavi neka vlast koja će sve ujediniti.

Odlučio je tomu pronaći lijeka i stvari dovesti u takvo stanje da se za samo tisuću godina opet obnove mir i civilizacija. S velikim je oprezom utemeljio dvije kolonije znanstvenika, koje je nazvao "Fondacije", i namjerno ih postavio na suprotne krajeve Galaktike. Osnivanje

jedne od tih fondacija bilo je popraćeno punim publicitetom. Postojanje one druge ostalo je obavijeno tajnom.

U romanima *Fondacija* i *Fondacija i Carstvo* ispričana su prva tri stoljeća povijesti Prve Fondacije. Ona započinje malenom zajednicom enciklopedista izgubljenih u pustoši perifernog područja Galaktike. Periodički se suočava s krizama do kojih dolazi sužavanjem varijabli koje predstavljaju ljudske odnose te društvena i ekonomska strujanja. Njihova sloboda kretanja usmjerena je samo jednom crtom i kada se kreću tim smjerom, pred njima se otvara novo obzorje razvoja. Sve je to isplanirao Hari Seldon, već odavno mrtav.

Prva Fondacija pomoću svoje je superiorne znanosti osvojila barbarizirane planete koji su je okruživali. Suočila se s anarhičnim gospodarima rata koji su se odmetnuli od umirućeg Carstva i porazila ih. Suočila se i s posljednjim ostacima Carstva predvođenima posljednjim jakim carem i posljednjim jakim generalom i porazila ih.

Tada se susrela s nečim što Hari Seldon nije mogao predvidjeti, s golemom snagom jednog jedinog ljudskog bića, jednog mutanta. To stvorenje, poznato kao Mula, rođeno je sa sposobnošću djelovanja na emocije drugih ljudi i preoblikovanja njihovog načina razmišljanja. Na taj način svoje najgorčnije protivnike pretvara u odane slugе. Protiv njega se vojske ne mogu boriti niti se bore. Pred njim je pala Prva Fondacija, a Seldonove se sheme djelomično raspale.

Preostala je tajanstvena Druga Fondacija, cilj svih potraga. Sada je Mula mora pronaći kako bi upotpunio svoje osvajanje Galaktike. Oni pak, odani, koji su preostali od Prve Fondacije, moraju je pronaći iz posve drugih razloga. No gdje se ona nalazi? To nitko ne zna.

Ovo je, dakle, priča o potrazi za Drugom Fondacijom.

1. DIO

MULINA POTRAGA

1.

DVA ČOVJEKA I MULA

MULA... pozitivne strane Muline vladavine počele su se pokazivati nakon pada Prve Fondacije. Nakon definitivnoga kraja Galaktičkog carstva, Mula je povijesti prvi ponudio doista caristički ustrojen dio svemira. Prije, komercijalno je carstvo pale Fondacije, usprkos nevidljivom oslanjanju na predviđanja psihohistorike, bilo drukčije i slobodnije. Nije se moglo ni usporediti s čvrsto kontroliranom "Unijom svjetova" koja se javlja za Muline vladavine, a koja je obuhvaćala desetinu Galaktike i petnaestinu njezinog stanovništva. Posebice tijekom ere takozvane Potrage...

Encyclopaedia Galactica*

MNOGO JE TOGA što bi *Enciklopedija* još imala reći o Muli i njegovom Carstvu, no gotovo ništa od toga nije od neposredne važnosti za ovu temu, a u svakom slučaju bilo bi za našu svrhu previše suhoparno. Članak se uglavnom bavi ekonomskim uvjetima koji dovode do uspona "Prvoga Građanina Unije" — što je Mulina službena titula — i ekonomskim posljedicama svega toga.

Ako je, u bilo kojem trenutku, pisac tog članka bio imalo začuđen kolosalnom brzinom kojom se Mula u svega pet godina uzdignuo ni iz čega pa do golemog Carstva, prikrio je to. I ako je bio iznenađen naglim prestankom te ekspanzije, a u korist petogodišnje konsolidacije teritorija, sakriva i tu činjenicu.

Zato napuštamo *Enciklopediju* i nastavljamo vlastitim putem kako bismo se pozabavili poviješću Velikog interregnuma — razdoblja

---

* Svi citati iz *Galaktičke enciklopedije* preuzeti su, s dopuštenjem nakladnika enciklopedije, iz 116. izdanja, objavljenog 1020. F.E. na Terminusu.

između Prvoga i Drugoga galaktičkog carstva — i krajem te petogodišnje konsolidacije.

Politički gledano, Unija je mirna. Gledano gospodarski, ona je prosperitetna. Malo je onih kojima bi bilo stalo do promjene Mulinog postojanog nadzora u korist kaosa koji je tomu prethodio. Na svjetovima koji su do prije pet godina poznavali Fondaciju moglo se javiti malo nostalgičnoga žaljenja, ali ništa više od toga. Vođe Fondacije bili su mrtvi, beskorisni, a preobraćenici su pak bili korisni.

A od svih je preobraćenika najkorisniji bio Han Pritcher, novi general-pukovnik.

U danima Fondacije Han Pritcher bio je satnik i član podzemne Demokratske opozicije. Kad je Fondacija bez borbe pala u Muline ruke, Pritcher se borio protiv Mule. Zapravo, borio se dok nije bio preobraćen.

To preobraćenje nije bilo od onih uobičajenih, kakve donosi sila jačega. Han Pritcher dobro je to znao. Promijenio se jer je Mula bio mutant s mentalnom moći koja je u stanju prilagoditi obične ljude na ponašanje kakvo njemu odgovara. No to mu je bilo po volji. To je tako i trebalo biti. Prvi simptom preobraćenja bilo je upravo zadovoljstvo zbog samog preobraćenja, ali Hana Pritchera ta stvar više nije ni zanimala.

A sada, na povratku s petog većeg pohoda u beskrajna prostranstva Galaktike izvan Unije, taj je svemirski veteran i obavještajni agent osjećao kako se u njemu rađa istinska radost zbog skorašnjeg primanja kod “Prvoga Građanina”. Njegovo lice, kao istesano iz tamnoga drveta i koje kao da nije u stanju osmjehnuti se a da pritom ne dobije raspukline, nije pokazivalo emocije — ali to vanjsko pokazivanje i nije bilo nužno. Mula je mogao vidjeti emocije iznutra i to do najsitnijih detalja, onako kako običan čovjek može zamijetiti trzaj obrvom.

Pritcher je ostavio svoj zračni automobil kod starih hangara i ušao na područje palače pješice, kako se to i zahtijevalo. Hodao je više od kilometar i pol uz autocestu punu putokaza, koja je sada bila pusta i tiha. Pritcher je znao da na zemljištu veličine nekoliko četvornih kilometara uokolo palače nema ni jednog čuvara, ni jednog vojnika, ni jednog jedinog naoružanog čovjeka.

Muli nije trebala nikakva zaštita.

Mula je bio svoj najbolji i najjači zaštitnik.

Pritcherovi koraci meko su odzvanjali u njegovim ušima dok su se pred njim uzdizali nevjerojatno svijetli i nevjerojatno čvrsti metalni zidovi, u smjelim, prenapuhanim, gotovo kaotičnim lukovima koji su opisivali arhitekturu kasnog Carstva. Čvrsto su se nadvili nad praznim terenima i nad gusto napučenim gradom na obzoru.

Unutar palače nalazio se taj čovjek, sam samcat, čovjek o čijim je neljudskim mentalnim sposobnostima ovisila nova aristokracija, a i cjelokupna struktura Unije.

Kad im je general prišao, golema glatka vrata širom su se otvorila i on je ušao. Stupio je na široku rampu koja ga je podignula do bešumnoga dizala. Stajao je pred malim, običnim vratima Muline sobe koja se nalazila na najvišem, ukrašenom dijelu tornjeva palače.

Vrata su se otvorila...

Bail Channis bio je mlad i nije bio preobraćen. Jednostavnijim rječnikom rečeno, Mula nije sebi prilagodio njegov metalni sklop. Bail je ostao upravo onakav kakav se izvorno formirao biološkim nasljeđem i naknadnim utjecajem okoline. A i on je bio time zadovoljan.

Nije još napunio ni tridesetu, a već je u glavnom gradu uživao sjajan ugled. Bio je naočit i vrlo domišljat, stoga i omiljen u društvu. Bio je inteligentan i imao je nadzor nad svojim emocijama, pa je zato imao uspjeha i kod Mule. A on je bio itekako zadovoljan zbog oba ta uspjeha.

A sada ga je, prvi put, Mula pozvao u osobnu audijenciju.

Noge su ga nosile niz dugačku, svjetlucavu autocestu koja je tijesno vodila do spužvasto—alumijskih tornjeva i nekadašnje rezidencije kraljevskog namjesnika s Kalgana koji je vladao u vrijeme starih careva, a koji su poslije postali rezidencija neovisnih prinčeva Kalgana koji su vladali u svoje ime, a sada je tu bila rezidencija Prvoga Građanina Unije, koji je vladao vlastitim Carstvom.

Channis je pjevušio sebi u bradu. Znao je bez ikakve sumnje o čemu se radi. O Drugoj Fondaciji, naravno! To posvemašnje strašilo

koje je obuzdavalo Mulinu politiku bezgraničnog širenja, pretvarajući je u trajan oprez. Službeni termin za to bila je “konsolidacija”.

Sada su se čule glasine... a glasine ne možete spriječiti. Na primjer: Mula se još jednom sprema započeti ofenzivu. Ili: otkrio je lokaciju Druge Fondacije i napast će je. Ili: Mula je sklopio dogovor s Drugom Fondacijom o podjeli Galaktike. Ili: Mula je zaključio kako Druga Fondacija uopće ne postoji pa će zauzeti cijelu Galaktiku...

Nije bilo nikakve koristi od slušanja svih tih varijanti koje su se mogle čuti po kuloarima. To nije bio čak ni prvi put da takve glasine kruže. No sad su se činile nekako uvjerljivijima, pa su živnule sve one široke i slobodne duše koje su se hranile ratom, vojnim avanturama i političkim kaosom, a koje su već bile obeshrabrene vremenima stabilnosti i mira.

Bail Channis bio je jedan od njih. On se nije bojao te tajanstvene Druge Fondacije. Doduše, nije se bojao ni Mule i time se hvalio. Možda su neki, koji nisu odobravali ponašanje toga tako mladog i dobrostojećeg momka, smrknuto čekali, kalkilirajući s tim vedrim ženskarom koji se otvoreno šalio na račun Mulinog fizičkog izgleda i povučenog života. Nitko se nije usuđivao pridružiti se tom mladiću i samo se nekolicina usuđivala smijati, ali kako mu je sve to prolazilo bez posljedica, i njegova je reputacija rasla u skladu s tim.

Channis je improvizirao riječi na melodiju koju je mumljao. Besmislene riječi s upornim refrenom: “Druga Fondacija plaši naciju i svaku živu kreaciju.”

Stigao je do palače.

Kada im je prišao, golema glatka vrata širom su se otvorila i on je ušao. Stupio je na široku rampu koja se pod njim podizala do bešumnoga dizala. Stajao je pred malim, običnim vratima Muline sobe na najvišem ukrašenom dijelu tornjeva palače.

Vrata su se otvorila...

Čovjek koji nije imao drugog imena osim Mula ni druge titule doli Prvi Građanin, gledao je kroza zid, proziran samo s jedne strane, promatrajući svjetla i grad što se uzdizao na obzoru.

U sve tamnijem sumraku pojavljivale su se zvijezde i sve su one bile lojalne njemu.

Pomislivši to, gorko se osmjehnuo. Bile su lojalne osobi koju je malo ljudi ikada vidjelo.

On, taj Mula, nije bio čovjek kojega bi se gledalo, čovjek kojega bi se gledalo bez prezrivo podsmjeha. U njemu je bilo jedva šezdesetak kilograma razvučenih na stotinu sedamdeset i dva centimetra visine. Udovi su mu bili poput kvrgavih motki koje su nimalo graciozno stršale s njegova premršavog tijela. A na uskom mu se licu isticao mesnat nos koji se poput kljuna pružao dobrim sedam centimetara ispred lica.

Samo se oči nisu uklapale u tu opću farsu Mulinog izgleda. U nježnosti tog pogleda — neobičnoj nježnosti za najvećeg osvajača Galaktike — tuga nije nikada bila posve potisnuta.

U tom se gradu mogla vidjeti sva ona živahna aktivnost luksuznoga glavnog grada jednoga luksuznog svijeta. Mula je mogao za svoju prijestolnicu odabrati grad u Fondaciji, svojem najljućem neprijatelju kojega je sada osvojio, no ona se nalazila vrlo daleko, na samom rubu Galaktike. Strateški mu je više odgovarao Kalgan, koji je bio smješten bliže središtu i imao dugu tradiciju aristokratskog igrališta. No usprkos svoj toj živahnosti pojačanoj neviđenim prosperitetom, Mula nije našao mir.

Bojali su ga se i slušali su ga, možda ga čak i poštovali, no s prilično velike udaljenosti. No tko ga je mogao gledati bez prezira? Samo oni koje je preobratio. I od kakve mu je koristi bila ta njihova umjetno stvorena lojalnost? U tome nije bilo nikakvog čara. Mogao si je dati razne titule, mogao je uvesti rituale i izmisliti bogate dekoracije, ali čak ni to ne bi ništa promijenilo. Bilo je bolje — ili barem ne gore — jednostavno ostati Prvi Građanin i skrivati se.

Potom je u sebi osjetio naglu pobunu, snažnu i brutalnu. Ni jedan dio Galaktike ne smije mu izmaknuti iz ruke. Pet je godina mirovao ovdje na Kalganu zbog vječite, nejasne opasnosti te Druge Fondacije koju nitko nije ni čuo ni vidio ni poznavao. Sada su mu bile trideset i dvije godine. Nije bio star, ali se osjećao starim. Njegovo je tijelo, bez obzira na svu mentalnu snagu, bilo slabo.

Svaka zvijezda! Svaka zvijezda koju je mogao vidjeti... i svaka koju nije mogao vidjeti. Sve moraju biti njegove!

Osvetit će se svemu. Ljudskom rodu, kojem nije pripadao. Galaktici u koju se nije uklapao.

Zatreptalo je hladno, upozoravajuće svjetlo. Mogao je pratiti napredovanje čovjeka koji je ušao u palaču i istodobno je, kao da su u tome samotnom sutonu njegova mutantska čula još izoštrijenija, osjetio kako emocionalno zadovoljstvo dotiče tkivo njegovog mozga.

Bez napora je prepoznao osobu. Bio je to Pritcher.

Satnik Pritcher iz nekadašnje Fondacije. Onaj satnik Pritcher kojeg su birokrati te vlade u raspadanju ignorirali i preskakali pri unapređenjima. Satnik Pritcher čiji je posao beznačajnog špijuna on ukinuo i kojeg je uzdigao iz toga blata. Satnik Pritcher kojeg je unaprijedio najprije u pukovnika, a onda u generala; u generala čiju je nadležnost proširio na cijelu Galaktiku.

Taj general Pritcher i negdašnji istaknuti pobunjenik sada mu je bio posve lojalan. Pa ipak, nije mu bio lojalan zbog povlastica koje je dobio, niti iz zahvalnosti, niti zauzvrat, nego samo zahvaljujući Mulinu mudrom triku preobraćenja.

Mula je bio svjestan tog nepromjenjivog vanjskog sloja lojalnosti i ljubavi kojom je bio obojen svaki pokret u emocijama Hana Pritchera, tog sloja koji mu je prije pet godina sam ugradio. Duboko ispod toga ostali su tragovi tvrdoglave osobnosti, nepoštivanja pravila i idealizam, ali čak ni on više nije mogao osjetiti te odlike.

Vrata iza njega otvorila su se i on se okrenuo. Ona prozirnost zida sada se gubila i postao je neproziran, a purpurna večernja svjetlost ustupila je mjesto snažnoj bijeloj svjetlosti dobivene trikom energije.

Han Pritcher sjeo je na stolac koji mu je pokazao. U privatnim audijencijama kod Mule nije bilo klanjanja, klečanja ni oslovljavanja koje bi iskazivalo neko posebno poštovanje. Mula je jednostavno bio Prvi Građanin. Obraćalo mu se s “gospodine”. U njegovoj ste nazočnosti mogli sjediti, a mogli ste mu i okrenuti leđa, ako se tako dogodilo.

Za Hana Pritchera sve je to bilo dokaz sigurnosti i silnog samopouzdanja tog čovjeka. To je u njemu izazvalo osjećaj toploga zadovoljstva.

— Jučer sam primio vaše konačno izvješće — rekao je Mula. — Ne mogu poreći da mi se učinilo ponešto depresivnim.

Generalove obrve su se približile jedna drugoj. — Da, mogu si misliti, ali ne vidim do kakvog sam drugog zaključka mogao doći. Jednostavno, gospodine, ne postoji nikakva Druga Fondacija.

Mula je razmislio pa polako odmahnuo glavom, onako kako je to učinio mnogo puta prije. — Postoji dokaz Eblinga Misa. Uvijek postoji taj dokaz Eblinga Misa.

Nije to bila neka nova priča. Pritcher je posve slobodno dometnuo: — Možda je Mis i bio najveći psiholog Fondacije, no u usporedbi s Harijem Seldonom nije mu ni do koljena. U vrijeme kada je on istraživao Seldonove radove, bio je pod umjetnom stimulacijom vaše kontrole mozga. Možda ste ga otjerali predaleko. Možda se prevario. Gospodine, on se *sigurno* prevario.

Mula je uzdahnuo, a njegovo se tužno lice na onome tananom vratu okrenulo prema naprijed. — Da je barem uživao još minutu. Upravo mi je namjeravao reći gdje je ta Druga Fondacija. Kažem vam, on je to *znao*. Tada se ne bih trebao ovako ustezati. Ne bih morao čekati i čekati. Toliko je vremena izgubljeno. Pet je godina otišlo u vjetar.

Pritcher nije mogao biti kritičan prema takvom iskazivanju žudnji svojeg vladara; njegov kontrolirani mentalni sklop nije mu to dopuštao. Umjesto toga bio je uznemiren i osjećao nejasnu nelagodu. — Ali kakvo je drugo objašnjenje moguće, gospodine? — zapitao je. — Pet puta sam odlazio tamo van. Vi ste osobno planirali ta moja izviđanja. Nema tog asteroida koji nisam pomno pretražio. Bilo je to prije tri stotine godina... kada je, navodno, Hari Seldon iz Starog carstva utemeljio dvije fondacije koje su trebale postati jezgre Novog carstva koje će zamijeniti ono staro. Stotinu godina nakon Seldona Prva se Fondacija — ona koju vi vrlo dobro poznajete — pročula po cijeloj galaktičkoj periferiji. Stotinu i pedeset godina nakon Seldona, u vrijeme posljednje bitke protiv Starog carstva, bila je slavna već diljem Galaktike. A sada je prošlo tri stotine godina... i gdje bi ta tajanstvena Druga trebala biti? Ni u kakvom galaktičkom odvojuku nisu čuli za nju.

— Ebling Mis rekao je da se oni drže u tajnosti. Samo tajanstvenost može njihovu slabost pretvoriti u snagu.

— Toliko su tajanstveni da graniče s nepostojanjem.

Mula je podignuo pogled, a u mu se krupnim očima vidjela oštrina i oprez. — Ne. Ona *postoji*. — Uperio je svoj koščati prst. — Sada ćemo malo promijeniti taktiku.

Pritcher se namrštio. — Zar vi namjeravate ići? Ne bih vam to savjetovao.

— Ne, naravno da ne mislim ići. Vi ćete morati otići još jednom, posljednji put. Ali s još nekim, u združenom zapovjedništvu.

Usljedila je tišina, a onda je Pritcher hrapavim glasom upitao: — Tko će to biti, gospodine?

— Tu na Kalganu živi jedan mladić. Bail Channis.

— Nikada nisam čuo za njega, gospodine.

— Niste. To vam vjerujem. Ali on je bistrog uma, ambiciozan je... i nije preobraćen.

Pritcherova dugačka donja čeljust na trenutak se zatresla. — Ne vidim kakva je u tome prednost.

— Postoji jedna prednost, Pritcheru. Vi ste pametan i iskusan čovjek. Dobro ste mi služili. Ali vi ste preobraćeni. Vaša je motivacija naprosto izražena i bespomoćna lojalnost prema meni. Kad ste izgubili svoju prirodnu motiviranost, izgubili ste suptilni poticaj koji ja nikako ne mogu nadomjestiti.

— Ja to ne osjećam, gospodine, — smrknuo je rekao Pritcher. — Osjećam se jednako dobro kao u danima kada sam vam bio neprijatelj. Ne osjećam nikakvu inferiornost.

— Naravno da ne. — Muline su se usne iskrivile u osmijeh. — Vaš sud o tome teško bi se mogao nazvati objektivnim. A s druge strane pak, taj Channis ima ambicije... za sebe. U njega se može imati puno povjerenje... nije odan nikom doli sebi. Zna da me može iskoristiti i učinio bi sve kako bi pojačao moju moć pa da zahvaljujući tome ode nekamo daleko, na određite koje bi mu moglo donijeti slavu. Ako on pođe s vama, bit će tu i taj dodatni poticaj, to što on želi postići za sebe.

— Ako je tako, — odvratio je Pritcher, još uvijek uporan — zašto onda ne poništite moje preobraćenje, ako mislite da bi me to poboljšalo? Teško da bih vas ja mogao iznevjeriti.

— To nikada, Pritcheru. Sve dok ste vi nadohvat ruke, ili nadohvat blasteru, ili on meni, ostat ćete čvrsto preobraćeni. Da vas upravo sada oslobodim, u sljedećem bih trenutku bio mrtav.

Generalove su se nosnice raširile. — Vrijeđa me što tako mislite.

— Ne želim vas uvrijediti, ali vi jednostavno ne možete shvatiti kakvi bi bili vaši osjećaji kada bi se slobodno formirali u skladu s vašom prirodnom motivacijom. Ljudska misao ne voli nadzor. Zato običan hipnotizer ne može hipnotizirati osobu protiv njezine volje. Ja to mogu jer nisam hipnotizer i, vjerujte mi, Pritcheru, bijes koji ne možete pokazati, za koji čak i ne znate da ga imate, nešto je s čime se ne bih želio sukobiti.

Pritcher je sagnuo glavu. Obuzeo ga je osjećaj beskorisnosti koji je u njemu izazvao bijes. Teško se savladavši, rekao je: — Ali kako možete vjerovati tom čovjeku? Mislim, posve vjerovati... onako kako možete vjerovati meni ovako preobraćenom.

— Pa, pretpostavljam da mu ne mogu potpuno vjerovati. To i jest razlog zašto vi morate poći s njim. Vidite, Pritcheru, — Mula se dublje zavalio u golemom naslonjaču u kojem je izgledao kao kakva animirana čačkalica, — ako bi on slučajno naletio na tu Drugu Fondaciju i ako bi mu se učinilo da bi kakav dogovor s njima mogao za njega biti unosniji od dogovora sa mnom... Razumijete?

U Pritcherovim je očima bljesnulo duboko zadovoljstvo. — Tako je već bolje, gospodine.

— Točno. Ali, upamtite, treba mu dopustiti najveću moguću slobodu.

— Naravno.

— I... ovaj... Taj je mladić zgodan, ugodan i izuzetno šarmantan. Ne dopustite da vas to prevari. Opasan je i beskrupulozan. Nemojte mu se naći na putu ako niste spremni suprotstaviti mu se kako treba. To je sve.

Mula je ponovno ostao sam. Pustio je da se svjetla ugase, a zid ispred njega ponovno je postajao proziran. Sada je nebo bilo grimizno, a grad svijetla mrlja na obzoru.

Čemu sve to? Čak i ako postane gospodar svega što postoji, što tada? Hoće li to spriječiti ljude poput Pritchera da više ne budu tako

uspravni, visoki, jaki i puni samopouzdanja? Hoće li Bail Channis izgubiti svoj dobar izgled? Hoće li on sâm biti drukčiji nego što je sada?

Proklinjao je svoje sumnje. Što on to zapravo želi?

Opet je zatreperilo ono upozoravajuće svjetlo. Mogao je pratiti napredovanje čovjeka koji je ušao u palaču i, gotovo protiv svoje volje, osjetio je kako blago emocionalno zadovoljstvo dotiče tkivo njegovog mozga.

Bez napora je prepoznao osobu. Bio je to Channis. Ovdje Mula nije vidio nikakvu uniformiranost, nego jednostavnu jedinstvenost snažnog uma, neukalupljenog i nedotaknutog, osim mnogostrukom složenošću svemira. Na površini tog čovjeka nazirao se oprez, tanak sloj koji je prikrivao primjese cinizma i lascivnosti. Ispod toga tekla je snažna struja zainteresiranosti za samoga sebe i samoljublja, s tu i tamo ponekim izvorom okrutnog humora, a ispod svega toga nalazilo se duboko i mirno jezero ambicija.

Mula je osjetio kako može samo posegnuti pa bi branom pregradio tu bujicu, izvadio to jezero iz njegova korita i preusmjerio ga, presušio jedan tok i otpočeo neki drugi. Ali što bi s tim? Ako bi mogao pognuti tu kovrčavu glavu u najdublje obožavanje, bi li to izmijenilo vlastitu mu grotesknost koja ga je tjerala na to da izbjegava dan i voli noć, koja ga je tjerala da se osami usred carstva koje je bezuvjetno njegovo?

Vrata iza njega otvorila su se i on se okrenuo. Ona prozirnost zida sada se gubila i postao je neproziran, a tmina je ustupila mjesto snažnoj bijeloj svjetlosti dobivenoj trikom energije.

Bail Channis gipko je sjeo i rekao: — Ovo mi nije posve neočekivana čast, gospodine.

Mula je trljao onu svoju dugačku surlu sa sva četiri prsta odjednom, a njegov je odgovor zvučao pomalo razdraženo: — Zašto to kažete, mladiću?

— Predosjećaj, pretpostavljam. Osim ako želim priznati kako sam slušao glasine.

— Glasine? O kojoj to, od nekoliko desetaka varijanti, sada govorite?

— O onoj koja govori da se planira obnova galaktičke ofenzive. Gajim nadu da bi to moglo biti točno i da bih ja mogao u tome odigrati neku ulogu.

— Onda, znači, mislite da *postoji* Druga Fondacija?

— Zašto ne? To bi stvari moglo učiniti kudikamo zanimljivijim.

— I vama se sve to čini zanimljivim?

— Naravno. Već sâm misterij svega toga. Kakvu biste bolju temu mogli pronaći za nagađanja? U posljednje vrijeme novinski dodaci ni ne pišu ni o čemu drugom... što je vjerojatno vrlo značajno. U *Cosmosu* je jedan od njihovih kolumnista sastavio vrlo čudan članak o tome kako se neki svijet sastoji od bića čistih misli, znate, od te Druge Fondacije, koja je mentalnu snagu razvila u energiju dovoljno jaku da se takmiči sa svakom drugom koja je poznata fizici. Svemirski brodovi mogu biti odbačeni nekoliko svjetlosnih godina daleko, planeti mogu biti izbačeni sa svojih putanja...

— Zanimljivo. Da. Ali imate li vi kakvo mišljenje o svemu tome? Spadate li i vi u te koji vjeruju u priču o takvoj mentalnoj snazi?

— Ja? Ni govora! Zar mislite da bi takva stvorenja ostala na svojem planetu? Ne, gospodine. Ja mislim da Druga Fondacija ostaje skrivena zato što je slabija negoli mi to mislimo.

— U tom vam slučaju vrlo lako mogu objasniti što želim. Kako bi vam se sviđalo da predvodite ekspediciju koja bi locirala položaj Druge Fondacije?

Channis je na trenutak izgledao zatečeno time što se događaji odvijaju brže od onoga za što se bio pripremio. Jezik mu je očito zapeo i zaustavio se u poduljoj šutnji.

— Onda? — suho ga upita Mula.

Channisovo se čelo naboralo. — Naravno. Ali kamo bih trebao poći? Raspolažete li ikakvim informacijama?

— S vama će biti general Pritcher...

— Znači da ja ipak *neću* biti na čelu ekspedicije?

— O tome prosudite kad vam kažem sve do kraja. Slušajte, vi niste iz Fondacije. Vi ste rođen Kalganac, zar ne? Da. E pa, onda bi vaše znanje o Seldonovim planovima moglo biti pomalo neodređeno.

Kad se Prvo carstvo raspadalo, Hari Seldon i skupina psihohistorika su, analizirajući buduće tokove povijesti matematičkim sredstvima koja u ovim degenerativnim vremenima više nisu dostupna, utemeljili dvije fondacije, svaku s jedne strane Galaktike, tako da ekonomske i sociološke snage koje se budu postupno javljale, učine da one postanu fokus formiranja Drugog carstva. Hari Seldon planirao je da će za to, uz postojanje fondacija, trebati tisuću godina, a bez njih bi bilo potrebno trideset tisuća godina. Ali on nije računao sa mnom. Ja sam mutant i nepredvidiv sam za psihohistoriku koja se može baviti samo prosječnom igrom brojeva. Statistikom velikih brojeva. Razumijete li o čemu govorim?

— Savršeno vas razumijem, gospodine. Ali na koji sam način ja povezan s time?

— Ubrzo ćete to shvatiti. Ja namjeravam sada ujediniti Galaktiku i tako u samo tri stotine godina postići taj cilj za koji je Seldon zacrtao da je potrebno tisuću godina. Prva Fondacija... taj svijet fizikalnih znanstvenika... još uvijek cvate pod *mojom* vlašću. U okvirima reda i prosperiteta Unije, atomsko oružje koje su oni razvili u stanju je nositi se s bilo čime u Galaktici... osim, možda, s tom Drugom Fondacijom. Zato moram saznati više o tome. General Pritcher sasvim je jasan u svojem mišljenju da Druga Fondacija uopće ne postoji. Ja znam da nije tako.

Channis oprezno upita: — Kako to znate, gospodine?

I sad Muline riječi poteku kao divlja bujica: — Zato što utječe na umove koji su pod mojom kontrolom. Delikatno! Suptilno! Ali ne tako suptilno da ja to ne bih opazio. A taj je utjecaj u porastu i pogađa vrijedne ljude u važnim vremenima. Zar vam je sada čudno zašto sve ove godine provodim skrštenih ruku? Tu je vaša uloga. General Pritcher najbolji je čovjek koji me napustio, pa zato više nije pouzdan. On to, naravno, ne zna. Ali *vi* niste preobraćeni i zato se vas ne može smjesta prepoznati kao Mulinog čovjeka. Vi možete zavaravati Drugu Fondaciju dulje negoli bi to mogao netko od mojih ljudi... možda tek onoliko dugo koliko je potrebno. Shvaćate li?

— Hm... Da. Ali, gospodine, oprostite što se raspitujem, na koji su način ti vaši ljudi pod utjecajem... to pitam kako bih mogao

zamijetiti promjene na generalu Pritcheru, ako do toga dođe. Postaju li ponovno nepreobraćeni? Postaju li neloyalni?

— Ne. Rekao sam vam da je to suptilno. To je i više uznemirujuće nego što ste pretpostavili, upravo zato što se teško zamijeti, pa ponekad moram čekati prije nego što počnem djelovati, zato što nisam siguran je li ključni čovjek prirodno nedosljedan ili se na njega utjecalo. Njihova je lojalnost ostala netaknuta, ali nestalo je njihove inicijative i inventivnosti. Tako sam ostavljen s naizgled posve normalnom osobom, ali posve beskorisnom. To se, prošle godine, dogodilo sa šestoricom. Šestoricom mojih najboljih ljudi. — Kut usana mu se podignuo. — Oni sada vode centre za obuku... i samo se mogu iskreno nadati kako neće iskrsnuti ništa hitno o čemu bi trebali odlučivati.

— Pretpostavimo, gospodine... pretpostavimo da se ne radi o Drugoj Fondaciji. Što ako se radi o drugome koji je poput vas... mutant?

— Planiranje je teklo previše pažljivo, dugo je trajalo. Neki bi pojedinac bio u većoj žurbi. Ne, radi se o cijelom jednom svijetu, a vi ćete biti moje oružje protiv njega.

Channisove su oči zasjale kada je rekao: — Ushićen sam što mi je pružena ta prilika.

Ali Mula je zapazio nagli porast emocija. Rekao je: — Vama se očito čini da ćete imati jedinstvenu ulogu koja će biti vrijedna jedinstvene nagrade... možda čak i toga da postanete mojim nasljednikom. Točno. Ali, znate, postoje i jedinstvene kazne. Moja emocionalna snaga ne ograničava se samo na osobe koje su mi lojalne.

Na licu mu je zatitrao gorak osmijeh, a Channis je užasnut skočio sa svojeg stolca.

U jednom trenutku, u samo jednom kratkom trenu, Channis je osjetio mučninu koja ga je cijelog prožela, a koja je nestala praćena bolom koji mu je nepodnošljivo zamračio um i onda nestao. Sada više nije osjećao ništa osim silnog naleta bijesa.

Mula je rekao: — Bijes vam neće pomoći... da, sada ga prikrivate, zar ne? Ali ja ga vidim. Zato upamtite da me takve stvari mogu učiniti samo strožim i budnijim. Pomoću emocionalne snage već sam ubijao ljude i ne postoji okrutnija smrt.

Zastao je. — To je sve.

Mula je ponovno ostao sam. Pustio je da se svjetla ugase, a zid ispred njega ponovno je postajao proziran. Nebo je bilo crno, a tijelo galaktičke leće širilo je svoje šljokice po baršunastim dubinama svemira.

U toj zvjezdanoj maglici bila je tolika množina zvijezda da su se pretapale jedna u drugu, ne ostavljajući ništa doli oblaka svjetlosti.

I sve će to biti njegovo...

A sada je morao obaviti još samo nešto i moći će na spavanje.

PRVI INTERLUDIJ

ZASJEDALO JE IZVRŠNO VIJEĆE Druge Fondacije. Za nas su to tek glasovi. U ovom trenutku uopće nije važno ni mjesto tog sastanka ni identitet nazočnih.

Niti možemo, strogo govoreći, uopće razmišljati o točnoj reprodukciji bilo kojega dijela te sjednice, osim ako ne želimo žrtvovati i onaj minimum shvatljivosti koji imamo pravo očekivati.

Ovdje imamo posla s psiholozima... i to ne s pukim psiholozima. Radije recimo sa znanstvenicima psihološke orijentacije. To jest, s ljudima čiji je osnovni pojam znanstvene filozofije usmjeren u posve drugom smjeru od one orijentacije koja je nama poznata. Ta “psihologija”, koju su znanstvenici razvili na aksiomima izvedenima iz promatračkih navika fizikalne znanosti, ima tek minimalnu povezanost s PSIHOLOGIJOM.

A to je upravo onoliko daleko koliko mogu ići u objašnjavanju boja nekom slijepcu — s time što sam i sâm slijep koliko i čitateljstvo.

Naglasak je na tome da su ondje okupljeni umovi potpuno razumjeli radove svojih kolega, i to ne samo opću teoriju nego i dugogodišnji period primjene tih teorija na pojedine osobe. Govor, kakav mi znamo, bio je nepotreban. Već je i samo dio neke rečenice bio nalik na služenje suvišnim riječima i dupliciranje poruke. Neka kretnja, neki grleni glas, pokret crta lica... čak je i znanstveno odmjerena stanka nosila onaj sukus informacije.

I zato se ovdje uzima sloboda upuštanja u slobodan prijevod maloga dijela te konferencije, u posve specifičnim kombinacijama riječi nužnima za misli onih koji su od djetinjstva usmjereni na

fizikalnu stranu filozofije, čak i po cijenu da se pritom izgube neke nijanse.

Tu je jedan "glas" dominirao, a pripadao je osobi znanoj pod jednostavnim nazivom Prvi Govornik.

Rekao je: — Sada je, izgleda, posve jasno što je to zaustavilo Mulu u njegovoj prvotnoj ludoj trci. Ne mogu reći kako je za to zaslužna... ma zaslužna je cjelokupna situacija. Očito nas je gotovo uspio locirati, i to djelovanjem umjetne visokonaponske energije mozga onoga kojeg u Prvoj Fondaciji nazivaju "psiholog". Taj je psiholog ubijen neposredno prije nego što je uspio Muli izreći svoje otkriće. Događaji koji su doveli do tog ubojstva bili su posve neplanirani za sve kalkulacije ispod Faze Tri. Sada biste mogli vi nastaviti.

Promjenom glasa ukazao je na Petoga Govornika. Ovaj je, oporom nijansom glasa, rekao: — Očito je da se u cijeloj toj situaciji ponašalo nestručno. Pri prijetnji masovnog napada mi smo, naravno, vrlo ranjivi, posebno ako taj napad predvodi takav mentalni fenomen kakav je Mula. Nedugo nakon što je postigao svoj prvi galaktički uspjeh osvojivši Prvu Fondaciju, točnije rečeno, pola godine nakon toga, bio je na Trantoru. Tijekom druge polovice godine već bi bio ovdje, a izgledi bi bili strahovito protiv nas... konkretno, 96,3 %, s varijacijom od 0,05 %. Značajan smo dio vremena proveli analizirajući snage koje su ga zaustavile. Mi, naravno, znamo uglavnom ono što ga tjera naprijed. Unutrašnje posljedice njegovog fizičkog deformiteta i mentalne jedinstvenosti svima su nama očite. Ipak, tek ulaskom u Fazu Tri mogli smo odrediti... *i to naknadno*... mogućnost za njegovo neobično ponašanje u nazočnosti drugog ljudskog stvora koji je prema njemu gajio poštene osjećaje.

— A kako bi takvo neobično ponašanje ovisilo o nazočnosti takvoga drugog stvora u odgovarajućem trenutku, onda je cijela ta stvar bila čista slučajnost. Naši su agenti posve sigurni da je jedna djevojka ubila Mulinog psihologa, djevojka u koju je Mula imao povjerenje zasnovano na osjećajima i koju on zato nije mentalno nadzirao... jednostavno zato što mu se sviđala.

— Od toga događaja koji nas je upozorio, a za one koji žele detalje matematički tretman tog subjekta prosljeđen je Središnjoj

knjižnici, Mulu zadržavamo neortodoksnim metodama kojima svakodnevno ugrožavamo cjelokupnu Seldonovu shemu povijesti. Toliko.

Prvi Govornik pričekao je trenutak kako bi nazočnima dao vremena da shvate sve implikacije. Tada je rekao: — Situacija je krajnje nestabilna. Seldonova izvorna shema napregnuta je do točke pucanja, a tu moram napomenuti kako smo se mi u cijeloj toj stvari ponijeli nespretno, s tim svojim strašnim pomanjkanjem predviđanja... i sada smo suočeni s nepopravljivim slomom Plana. Vrijeme nas gazi. Mislim da nam je preostao još samo jedan izlaz... a čak je i on rizičan. Moramo Muli dopustiti da nas pronađe... u određenom smislu te riječi.

Usljedila je još jedna stanka tijekom koje je prikupio reakciju, a tada doda: — Ponavljam... u određenom smislu.

2.

DVA MUŠKARCA BEZ MULE

BROD JE BIO gotovo spreman za polazak. Ništa nije nedostajalo, osim odredišta. Mula je predložio povratak na Trantor, na svijet koji je sada bio ruševina nekadašnje nenadmašne galaktičke metropole najvećeg carstva koje je ljudski rod ikada poznao, povratak na taj mrtvi svijet koji je nekada bio glavni grad svih zvijezda.

Pritcher se s time nije slagao. — To je stari put, iscrpljen.

Baila Channisa zatekao je u navigacijskoj kabini broda. Mladićeva kovčava kosa bila je tek neznatno razbarušena, upravo onoliko koliko je trebalo da mu jedan uvojak padne na čelo — kao da je onamo pomno postavljen — a čak je pokazao i zube u širokom osmi-jehu koji je bio u skladu s tom slikom. Strogi časnik osjetio je nejasnu odbojnost prema tom drugom zapovjedniku.

Channisovo uzbuđenje bilo je očito. — Pritcheru, ovo bi se teško moglo smatrati slučajnošću.

General je hladnim glasom uzvratio: — Ne znam o čemu razgovaramo.

— Ah, onda privuci stolac, stari moj, pa da malo popričamo o tome. Pročitao sam tvoje bilješke. Mislim da su sjajne.

— Kako mi je to... drago.

— Ali pitam se jesi li došao do istih zaključaka kao i ja. Jesi li ikada pokušao deduktivno analizirati neki problem? Hoću reći, sve je to u redu, to da se zvijezde pročešljaju bez nekog određenog reda i sve to što si napravio tijekom tih pet ekspedicija pomalo je i pouzdavanje u zvijezde. To je očito. Ali jesi li izračunao koliko će ti vremena trebati da bi takvim ritmom prošao sve svjetove?

— Da. I to nekoliko puta. — Pritcher nije osjećao nikakvu potrebu za izlaženjem ususret tom mladiću, no bilo je važno ukrasti

neke stavove toga drugog, stavove nenadziranog i zato nepredvidivog uma.

— Eh, onda bismo mogli analitički pristupiti svemu tome i pokušati odlučiti što tražimo.

— Tražimo Drugu Fondaciju — smrknuto je odgovorio Pritcher.

— Fondaciju psihologa, — ispravio ga je Channis — koja je toliko slaba u prirodnim znanostima koliko je Prva Fondacija bila slaba u psihologiji. E, pa ti si s Prve Fondacije, a ja ne. Te su implikacije tebi vjerojatno posve jasne. Moramo pronaći svijet koji vlada pomoću mentalnih sposobnosti, a istodobno zaostaje za drugima što se prirodnih znanosti tiče.

— Zar je to tako nužno? — tiho je upitao Pritcher. — Naša Unija svjetova ne zaostaje u znanosti, iako naš vladar moć duguje svojim mentalnim sposobnostima.

Usljedio je pomalo razdražen odgovor: — Zato što on raspolaže vještinama koje je razvila Prva Fondacija, a to je jedini takav izvor znanosti u Galaktici. Druga Fondacija sigurno živi među usahlim ostacima smrvljenog Galaktičkog carstva. Ondje baš i nemaju što birati.

— Ti, dakle, pretpostavljaš da je mentalna snaga bila dovoljna za uspostavu vlasti nad nekom skupinom svjetova koje odlikuje fizička bespomoćnost?

— *Usporediva* fizička bespomoćnost. Oni su posve u stanju braniti se od dekadentnih susjeda. No ne mogu se suprotstaviti Muli, koji ima obnovljenu snagu i pozadinu u zreloj atomskoj fizici. Osim toga, zašto im je lokacija tako dobro skrivana; u samom početku skrivao ju je sâm osnivač, Hari Seldon, a sada je kriju sami. Tvoja Prva Fondacija nije krila svoje postojanje ni kad su prije tri stotine godina bili samo nebranjen usamljen grad na usamljenom planetu.

Glatke crte Pritcherovog tamnopotog lica sarkastično su se iskrivile. — A sada kada si završio s tom svojom dubokom analizom, hoćeš li, molim te, u toj političkoj divljini tamo vani, nabrojati sva ona kraljevstva, republike, planete-države i diktatorske zemlje ove ili one vrste koje odgovaraju tvojem opisu, a zadovoljavaju uz to i neke druge čimbenike?

— Zar je sve to već bilo uzeto u obzir? — Channis nije nimalo izgubio na žustrini i samopouzdanju.

— Naravno, tu je nećeš naći, ali mi imamo posve razrađen vodič političkih zajednica dijela Periferije koja se nalazi na suprotnoj strani Galaktike. Zar si zaista mislio da bi Mula igrao samo na kartu slijepih pokušaja i pogrešaka?

— Onda dobro, — mladićev glas postao je glasniji zbog naleta energije koja je prštala iz njega — a što je s Oligarhijom Tazenda?

Pritcher je zamišljeno dotaknuo uho. — Tazenda? Ah, mislim da ih znam. Oni nisu na Periferiji, zar ne? Čini mi se da su oni na dobroj trećini puta prema središtu Galaktike.

— Da, i što s tim?

— Podaci koje imamo smještaju Drugu Fondaciju na suprotan kraj Galaktike. Sam Svemir zna kako nam je to jedina polazišna točka koju imamo. Zašto bismo uopće razgovarali o Tazendi? Njezina kutna devijacija od radijana Prve Fondacije ionako je samo stotinu deset do sto dvadeset stupnjeva. To nije ni blizu stotinu i osamdeset.

— Postoji i drugi zapisan podatak. Druga Fondacija utemeljena je na “Zvjezdinom kraju”.

— U Galaktici nije nikada zabilježeno nekakvo takvo područje.

— Zato što je to lokalni naziv koji je poslije potisnut zbog veće tajanstvenosti. Ili je samo izmišljen za potrebe Seldona i njegove skupine. Ipak, postoji neka veza između “Zvjezdnog kraja” i Tazende*, slažeš li se?

— Tek ponešto slično zvuče. Nedovoljno.

— Jesi li ikada bio ondje?

— Ne.

— A ipak se to spominje u tvojim bilješkama.

— Gdje? A da, ali to je bilo zaustavljanje samo kako bismo uzeli hranu i vodu. Sigurno nije bilo ničega izuzetnog u vezi s tim svijetom.

— Jesi li se spustio na planet koji vlada tim svijetom? Tamo gdje je sjedište vlade?

---

*Zvjezdin kraj, tj. na engleskom *Star's End* i Tazenda zvuče slično (Op. prev.).

— To ne mogu pouzdano reći.

Channis je razmišljao, dok je na njemu počivao hladan pogled onog drugog, a onda je zapitao: — Bi li htio na trenutak sa mnom pogledati leću?

Leća je bila vjerojatno najnovija sprava na suvremenim međuzvezdanim krstaricama. To je zapravo bio uređaj koji je mogao na ekran izbaciti reprodukciju noćnog neba, viđenog iz bilo koje točke Galaktike.

Channis je podesio točke koordinata i svjetlo u pilotskoj kabini ugasilo se. Pri slaboj crvenoj svjetlosti kontrolne ploče leće, Channisovo lice imalo je crvenkast sjaj. Pritcher je sjeo na mjesto pilota i prekrizio svoje dugačke noge, dok mu se lice izgubilo u tmuni. Kad je prošao onaj uvodni dio, na ekranu su zasjala točkasta svjetla. A onda su postala debela i sjajna, s gustim nakupinama zvijezda u središtu Galaktike.

— Ovo je — započeo je Channis — zimsko noćno nebo kako ga se vidi s Trantora. To je važna točka koja je, ako se ne varam, bila zapostavljena u tvojim dosadašnjim potragama. Svaka inteligentna orijentacija treba krenuti od Trantora kao nulte točke. Trantor je bio glavni grad Galaktičkog carstva. Dapače, bio je više znanstveni i kulturni, a tek onda politički centar. I zato će, u devet slučaja od deset, važnost svakoga deskriptivnog imena potjecati s trantorske orijentacije. S tim u vezi prisjetit ćeš se kako je, mada je Seldon dolazio s Heliconu, ondje prema periferiji, njegova ekipa radila na samom Trantoru.

— Što mi točno želiš pokazati? — Pritcherov je monotoni glas poput leda presjekao entuzijazam onoga drugog.

— Ova će karta to pojasniti. Vidiš li ovu tamnu maglicu? — Sjena njegove ruke pala je na ekran i to je oduzelo sjaj Galaktici. Kažiprst je završavao na djeliću tmine koji je izgledao kao rupa u srebrnkastom tkanju Galaktike. — U stelagrafičkim zapisima ovo se zove Pellotova maglica. Promotri je. Povećat ću sliku.

Pritcher je i prije vidio taj fenomen širenja prikaza na leći, no ipak je zadržao dah. To je kao da iz jurećeg svemirskog broda promatrate kako se približavate kroz strašno gusto napučenu galaktiku,

bez ulaska u hiperprostor. Zvijezde su se iz svojega zajedničkog centra širile prema njima, šireći se prema van i onda se gubeći iza ruba ekrana. Pojedinačne točkice postajale su dvostruke, a onda poprimale oblik kugle. Sitne površine rastvarale su se u mirijadu točaka. I uvijek ta iluzija pokreta.

Cijelo to vrijeme Channis nije prestajao govoriti. — Primijetit ćeš kako se krećemo duž izravne linije koja vodi od Tantara do Pellotove maglice, tako da još uvijek gledamo kao da se nalazimo na Trantoru. Tu možda postoji malena pogreška zbog gravitacijske devijacije svjetlosti koju ja sada ne mogu izračunati, ali siguran sam kako to ne može biti značajno.

Ekranom se širila tmina. Kako je tempo povećanja usporavao, tako su zvijezde polagano kliznule u sva četiri kuta ekrana. Na rubovima maglice, koja je bivala sve veća, naglo je zasjao blistavi univerzum zvijezda kao naznaka svjetla većinom sakrivenog iza vrtložnih oblaka natrija i kalcija koji su ispunjavali kubične parseke prostora.

Channis je ponovno pokazao prstom. — Ovo su stanovnici te regije svemira zvali “Usta”. I to je značajno jer samo iz trantorske točke gledišta izgleda kao usta. — Pokazivao je jedan greben u tijelu Maglice koji je izgledao kao otvorena, nasmijana usta gledana iz profila, obrubljena sjajem zvijezda kojima su bila ispunjena.

— Slijedi “Usta”, — rekao je Channis — slijedi “Usta” prema grlu, kako se sužava dolje u tanku, poput špranje usku crtu svjetlosti.

Ekran se ponovno malo raširio, sve dok se maglica nije protegnula dalje od “Usta”, kako bi ispunila cijeli ekran osim one uske crte nalik na potočić, a Channisov ju je prst slijedio sve do nekog mjesta gdje je usamljeno sjala jedna zvijezda i prst se ondje zaustavio, zato što je iza nje bio samo mrak.

— “Zvjezdin kraj” — rekao je mladić jednostavno. — Ondje je tkanje maglice tanko, pa svjetlost te jedne zvijezde nalazi put kroz njega u samo jednom smjeru... sjaji prema Trantoru.

— Pokušavaš mi reći da... — glas Mulinoga generala sumnjičavo je utihnuo.

— Ništa ne pokušavam. To *jest* Tazenda — Zvjezdin kraj.

Svjetlo se ponovno upalilo, a leća se ugasila. Pritcher je u tri dugačka koraka prišao Channisu. — Kako si se toga sjetio?

A Channis se s čudnim izrazom na licu udobno naslonio na svojem stolcu. — Slučajno. Rado bih si pripisao intelektualne zasluge za to, ali se dogodilo posve slučajno. U svakom slučaju, ma kako do toga došlo, sve se poklapa. U skladu s podacima koje imamo, Tazenda je oligarhija. Ona vlada sa dvadeset i sedam naseljenih planeta. U znanstvenom pogledu nije napredna. A najvažnije je da je to jedan opskurni svijet koji je u lokalnoj politici toga stelarnog područja uvijek zauzimao izrazito neutralan stav. Mislim da bismo ga trebali posjetiti.

— Jesi li o tome obavijestio Mulu?

— Ne. Niti ćemo ga obavijestiti. Sada smo u svemiru i upravo se nalazimo pred prvim skokom.

Užasnut, Pritcher je skočio do prozorčića. Kad su mu se oči prilagodile, pogled mu se susreo s hladnim svemirom. Zurio je van, a onda se okrenuo. Ruka mu je automatski posegnula za tvrdom, zakrivljenom futrolom njegova blastera.

— Po čijoj naredbi?

— Po mojoj naredbi, generale — bio je to prvi put da je Channis izgovorio titulu toga drugog. — Dok sam te ja ovdje zabavljao, vjerojatno nisi osjetio nikakvo ubrzanje jer je do njega došlo u trenutku kada sam proširio područje leće pa si, bez sumnje, pomislio kako je to iluzija izazvana zvijezdama koje se naizgled kreću.

— Zašto... Što to zapravo radiš? Što je onda bila svrha te tvoje besmislice o Tazendi?

— Tazenda nije besmislica. Bio sam posve ozbiljan. Idemo onamo. Odlazimo danas jer smo, prema rasporedu, trebali krenuti za tri dana. Generale, ti ne vjeruješ da Druga Fondacija postoji, a ja vjerujem. *Ti* uglavnom slijediš Muline naredbe a da u njih vjeruješ; *ja* prepoznajem ozbiljnu opasnost. Druga Fondacija imala je pet godina za pripreme. Kako su se pripremili, to ne znam, ali što ako oni imaju svoje agente na Kalganu? Ako ja hodam uokolo noseći u mislima svoju spoznaju o tome gdje se nalazi Druga Fondacija, oni bi to mogli otkriti. Moj život možda više ne bi bio siguran, a meni je moj život jako drag. Čak i pri najmanjoj naznaci da bi se nešto takvo moglo dogoditi, radije igram na sigurno. I tako nitko osim tebe ne zna gdje je Tazenda, a i ti si to saznao tek kad smo krenuli u svemir. A i uza sve

to, ipak se postavlja pitanje posade. — Channis se ponovno ironično smješkao, ali očito imajući pun nadzor nad situacijom.

Pritcher je sklonio ruku sa svojega blastera i na trenutak ga je prožeo osjećaj nejasne nelagode. Što je to *njega* sprječavalo da stupi u akciju? Postojala su vremena kada je bio buntovni satnik trgovačkog carstva Prve Fondacije koji nikako nije mogao dobiti unaprjeđenje i tada bi on, a ne Channis, poduzeo brzu i hrabru akciju kao što je ta. Je li Mula imao pravo? Je li njegov kontroliran um toliko obuzet poslušnošću da je izgubio inicijativu? Osjetio je kako ga rastuća obehlabrenost dovodi u čudno stanje umora i apatije.

— Bravo! — rekao je. — Ipak, ubuduće ćeš se konzultirati sa mnom prije donošenja takvih odluka.

Pozornost mu je privukao trepćući signal.

— To je iz strojarnice — rekao je Channis opušteno. — Zagrijavali su se dobivši upute u zadnji tren, pa sam zatražio da me obavijeste bude li ikakvih problema. Hoćeš li sad preuzeti zapovjedništvo?

Pritcher je nijemo kimnuo i u tom samotnom trenutku razmišljao kakvo je prokletstvo približiti se pedesetoj. Prozorčić je bio štedljivo ispunjen zvijezdama. Glavnina tijela Galaktike na jednom je kraju bila obavijena izmaglicom. A što ako se oslobodio Mulinog utjecaja...

S užasom je ustuknuo pred tom mišlju.

Glavni časnik stroja Huxlani oštro je pogledao mladog čovjeka bez odore koji se ponašao kao da je časnik flote i čovjek od vlasti. Huxlanija, u floti još od onih dana kada mu je s brade kapalo mlijeko, uvijek je zbnjivao autoritet bez posebnih oznaka.

Ali Mula je imenovao tog čovjeka, a Mulina je riječ, naravno, bila zadnja. Zapravo jedina. On to nije ni podsvjesno dovodio u pitanje. Emocionalna kontrola zavukla se duboko.

Šutke je Channisu pružio mali oval.

Channis ga je podignuo i šarmantno se osmjehnuo.

— Ti si Fondacijin čovjek, zar ne?

— Da, gospodine. Prije nego što je Prvi Građanin došao na vlast, osamnaest sam godina služio u Fondacijinoj floti.

— Inženjer si postao u Fondaciji?
— Diplomirani inženjer prve klase... Središnja škola na Anacreonu.

— To je dobro. A ovaj si uređaj našao ondje gdje sam ti rekao da tražiš?

— Da, gospodine.

— Spada li on na to mjesto?

— Ne, gospodine.

— A što je to onda?

— Hipertragač, gospodine.

— To nije dovoljno. Ja nisam s Fondacije. Što je to?

— To je sprava koja dopušta da se brodu slijedi trag kroz hiperprostor.

— Drugim riječima, može nas se pratiti bilo kamo.

— Da, gospodine.

— U redu. To je noviji izum, zar ne? Razvio ga je jedan od onih Instituta za istraživanja koje je osnovao Prvi Građanin, zar ne?

— Mislim da je tako, gospodine.

— A nalazi se ovdje. Zanimljivo.

Channis je nekoliko sekundi metodički prebacivao hipertragač iz jedne ruke u drugu. Tada ga je oštrom kretnjom pružio. — Onda ga uzmite i stavite ga natrag, točno na ono mjesto gdje ste ga i našli. Razumijete? A onda zaboravite ovaj događaj. Potpuno!

Šef strojarnice jedva je suspregnuo svoje već poluautomatsko pozdravljanje, oštro se okrenuo i otišao.

Brod se brzo kretao Galaktikom, a put mu je označavala linija široko postavljenih točkica među zvijezdama. Te su točkice bile jedva kakvih deset do šezdeset sekundi provedenih u normalnom prostoru, a među njima su se protezali razmaci od stotinu i više svjetlosnih godina koji su predstavljali skokove kroz prostorvrijeme.

Bail Channis sjedio je za upravljačkim stolom leće i ponovno je osjetio onaj nehotični nalet gotovo obožavanja dok je razmišljao o toj napravi. Kako nije bio iz Fondacije, ta mu igra sa silama i pritiskanjem dugmadi još nije bila toliko u krvi.

Daleko od toga da bi takve leće bile dosadne čak i ljudima iz Fondacije. Unutar njezinog nevjerojatno složenog tijela bilo je dovoljno elektronike da se moglo posve točno pokazati na stotine milijuna zasebnih zvijezda, i to u vrlo točnom međusobnom odnosu. A kao da to samo po sebi nije bilo dovoljno, postojala je dodatna mogućnost pomicanja bilo kojega dijela Galaktike duž triju galaktičkih osi, a moglo se i bilo koji dio slike zarotirati oko centra.

Upravo zbog toga leća je uvela gotovo pravu revoluciju u međuzvezdana putovanja. Za ranijih međuzvezdanih putovanja, proračunavanje svakog “skoka” kroz hiperprostor značilo je jedan do sedam dana posla, a najveći dio toga posla svodio se na manje-više precizan izračun “pozicije broda” prema galaktičkoj skali podataka. To je u biti značilo precizno promatranje najmanje triju međusobno široko razmaknutih zvijezda čije su pozicije, u odnosu na posredničko trostruko ishodište galaktičkih koordinata, bile poznate.

Ta riječ “poznate” zapravo je zamka. Svakomu tko dobro poznaje zvijezdino polje iz jedne referentne točke, zvijezde su individualne koliko i ljudi. Ipak, preskočite deset parseka i više vam ni vlastito sunce nije prepoznatljivo. Možda čak više nije ni vidljivo.

Odgovor je, naravno, spektralna analiza. Stoljećima je glavna preokupacija međuzvezdanih inženjera bila analiza “svjetlosnog potpisa”, tj. svjetlosnih karakteristika sve većeg i većeg broja zvijezda, u sve više i više detalja. S tim, a i s rastućom preciznošću samih “skokova”, prihvaćene su standardne rute putovanja kroz Galaktiku, a međuzvezdano putovanje postalo je manje umjetnost, a više znanost.

Pa ipak, čak i pod Fondacijom koja je unaprijedila računalne strojeve i novu metodu mehaničkog skeniranja zvjezdanog polja u potrazi za “svjetlosnim potpisom”, ponekad je ipak trajalo danima dok su se pronašle tri zvijezde i onda izračunale pozicije u područjima koja navigatorima nisu bila otprije poznata.

Leća je sve to promijenila. Kao prvo, trebala joj je samo jedna poznata zvijezda. A kao drugo, tom spravom je mogao rukovati i početnik kao što je Channis.

U skladu s izračunima “skoka”, najbliža je mjerljiva zvijezda u tom trenutku bio Vincetori, a sada se i vidjela, sjajna zvijezda u sredini. Channis se nadao da je to Vincetori.

Sada je skenirano polje leće bilo prebačeno tik uz ono koje se vidjelo kroz otvor i Channis je oprezno utipkao koordinate Vincetorija. Ugasio je prekidač i zvjezdano se polje sada posve jasno vidjelo. I u njemu je, također u sredini, bila jedna sjajna zvijezda, ali činilo se da osim toga nema neke druge povezanosti. Podesio je leću duž osi X i širio polje sve dok mu fotometar nije pokazao da su obje centrirane zvijezde jednakog sjaja.

Channis je pogledom kroz prozor potražio neku drugu zvijezdu, dovoljno sjajnu, a onda je na zaslonu našao onu koja bi joj trebala odgovarati. Polako je zarotirao ekran kako bi dobio isti kut otklona. Iskrivio je usta i uz grimasu odbacio dobiven rezultat. Ponovno je zarotirao i doveo u položaj drugu sjajnu zvijezdu, a i treću. Tada se osmjehnuo. Uspjelo mu je. Možda bi to nekom stručnjaku s uvježbanim okom moglo upaliti već iz prve, no smatrao je posve dobrim što je njemu uspjelo iz trećeg pokušaja.

Radilo se o prilagođavanju. U konačnom potezu su se dva polja preklopila i pomiješala u more ne-baš-posve jednakog. Većina zvijezda bila je toliko blizu da su izgledale poput dvojnih zvijezda. No za fino podešavanje nije trebalo mnogo vremena. Dvojne su se zvijezde stapale u jednu, ostalo je samo jedno polje, a pozicija broda se sada mogla očitati izravno s brojeva. Cijeli taj postupak trajao je manje od pola sata.

Channis je pronašao Pritchera u njegovoj privatnoj kabini. Bilo je očito da se general pripremao za spavanje. Podignuo je pogled. — Ima li kakvih novosti?

— Ništa posebno. U sljedećem skoku bit ćemo kod Tazende.

— Znam.

— Ne želim te gnjaviti ako se spremaš leći, ali jesi li pogledao onaj film koji smo pokupili u Cilu?

Pritchcher je bacio neodobravajući pogled na crnu torbu koja je ležala na njegovoj niskoj polici za knjige, na predmet o kojem je bila riječ. — Da.

— I, što misliš?

— Mislim da, ako je ikada i postojala ikakva znanost povezana s poviješću, onda je izgubljena negdje u ovom dijelu Galaktike.

Channis se široko osmjehnuo. — Znam što misliš. Prilično šturo, zar ne?

— Nije, ako te zanimaju osobne kronike vladara. Rekao bih kako je vjerojatno sve to prilično nepouzđano, u oba smisla. Ondje gdje se povijest bavi uglavnom osobama, slike postaju ili crne ili bijele, ovisno o interesima onog koji piše. Mislim da je sve to sasvim beskorisno.

— Ali govori se o Tazendi. Zbog toga sam ti i dao taj film. To je jedini koji sam pronašao a da se ona uopće spominje.

— U redu. Imali su dobre i loše vladare. Osvojili su nekoliko planeta, izvojevali su nekoliko bitaka, a nekoliko izgubili. O njima ne piše ništa što bi bilo izuzetno. Ne mislim, Channise, da ti je teorija bogzna kakva.

— Ali promaknulo ti je nekoliko stvari. Zar nisi zapazio kako nikada nisu stvarali koalicije? Uvijek su se držali potpuno po strani od politike toga dijela zvjezdanog roja. Baš kao što si rekao, osvojili su nekoliko planeta, ali onda su se zaustavili... a da to nije bila posljedica nikakvog iznenađujućeg poraza. To izgleda točno kao da su se proširili dovoljno da bi se zaštitili, ali ne toliko da bi na sebe privukli pozornost.

— U redu — uslijedio je odgovor koji nije pokazivao nikakve emocije. — Nemam ništa protiv toga da se onamo spustimo. To će, u najgorem slučaju, biti samo mali gubitak vremena.

— O, ne. U najgorem slučaju, to će biti potpun poraz. Ako to *jest* Druga Fondacija. Prisjeti se kakav bi to trebao biti svijet na kojem je samo-svemir-zna-koliko Mula.

— I, što planiraš učiniti?

— Namjeravam se spustiti na neki manje važan planet. Najprije namjeravam o Tazendi saznati sve što se može saznati i onda ću temeljem toga dalje improvizirati.

— U redu, nemam prigovora. I, ako nemaš ništa protiv, sada bih rado ugasio svjetlo.

Channis mu je mahnuo na izlasku.

A u mraku male prostorije, u otoku metala koji je jurio prostranstvima svemira, general Han Pritcher ostao je budan, slijedeći misli koje su ga vodile kroz takve fantastične dosege.

Ako je išta od onoga što je on tako bolno odlučio bilo točno, a sve su se činjenice sada počele nekako uklapati, onda Tazenda jest Druga Fondacija. Od toga se nije moglo pobjeći. Ali kako? Kako?

Može li to biti Tazenda? Jedan posve obični svijet? Jedan svijet koji se ničim posebno ne izdvaja. Nekakva neugledna rupa smještena usred krhotina Carstva? Jedna mrvica među tim fragmentima. Kao iz daljine, prisjećao se Mulinog mršavog lica i njegova visokog glasa dok je govorio o onom psihologu iz Fondacije, o Eblingu Misu, tom jedinom čovjeku koji je... možda... saznao tajnu Druge Fondacije.

Pritcher se prisjećao napetosti u Mulinim riječima: "Činilo se kao da je zaprepastenje posve shrvalo Misa. Činilo se kako je nešto u vezi s tom Drugom Fondacijom posve odskakalo od svih njegovih očekivanja, nešto što je vodilo u posve drugom smjeru od onoga što je pretpostavljao. Da sam barem tada umjesto njegovih emocija mogao čitati njegove misli! Ipak, i emocije su bile posve jasne... a iznad svega golemo iznenađenje."

Iznenađenje je bilo ključna riječ. Nešto posve zapanjujuće. A sada se pojavio taj dječak, taj nasmiješeni mladić, tako opušten i sretan zbog Tazende i njezine nezamjetljivosti i prosječnosti. Sigurno ima pravo. *Mora* imati pravo. Inače ništa od svega toga nema smisla.

Zadnja pomisao koje je Pritcher bio svjestan bila je pomalo mračna. Onaj hipertragač pokraj eterične cijevi još je uvijek bio ondje. Provjerio je to prije jedan sat, kad Channisa nije bilo nigdje na vidiku.